

ПрАТ «ВНЗ «МІЖРЕГІОНАЛЬНА АКАДЕМІЯ УПРАВЛІННЯ ПЕРСОНАЛОМ»

МАУП

СИЛАБУС НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ
«ІСТОРІЯ ТА КУЛЬТУРА УКРАЇНИ»

Спеціальність:	D3 Менеджмент
Освітній рівень:	перший (бакалаврський) рівень
Освітня програма:	Менеджмент

МАУП 2025

Загальна інформація про навчальну дисципліну

Назва навчальної дисципліни	Історія та культура України
Шифр та назва спеціальності	D3 Менеджмент
Рівень вищої освіти	перший (бакалаврський) рівень вищої освіти
Статус дисципліни	обов'язкова
Кількість кредитів і годин	4 кредити/120 год Лекції: 26 Семінарські заняття: 26 Самостійна робота студентів: 68
Терміни вивчення дисципліни	1 семестр
Мова викладання	українська
Вид підсумкового контролю	екзамен
Сторінка дисципліни на сайті	

Загальна інформація про викладача. Контактна інформація.

Науковий ступінь	
Вчене звання	
Посада	
Дисципліни, які викладає НПП	
Напрями наукових досліджень	
Посилання на реєстри ідентифікаторів для науковців	
Контактна інформація викладача:	
E-mail:	
Контактний тел.	
Телефон кафедри	
Портфоліо викладача на сайті кафедри/Інституту/ Академії	

Анотація курсу. Навчальна дисципліна «Історія та культура України» спрямована на формування у здобувачів вищої освіти історичного світогляду, який би забезпечив їм вмiлу орієнтацію в історичних та громадських процесах суспільства, активну життєву позицію і високопродуктивне виконання своїх професійних обов'язків. Цей курс навчить орієнтуватися в історичному часі,

встановлювати близькі та далекі причино-наслідкові зв'язки, розглядати суспільні явища в конкретно-історичних умовах та з урахуванням особливостей історичного розвитку України, виявляти зміни в суспільстві; орієнтуватися в історичному просторі та знаходити взаємозалежності в розвитку суспільства, господарства, культури і природного довкілля; визначати і застосовувати теоретичні поняття для аналізу й пояснення історичних подій та явищ, ставити запитання та шукати відповіді, розуміти множинність трактувань минулого та зіставляти різні його інтерпретації.

Предметом вивчення навчальної дисципліни є процес формування та розвитку українського суспільства від найдавніших часів до сьогодення у взаємозв'язку з еволюцією його матеріальної й духовної культури. Дисципліна охоплює вивчення ключових етапів політичної, соціально-економічної та культурної історії України: від давньої доби, Київської Русі, Галицько-Волинської держави, періоду литовсько-польського панування, доби козацтва та Української національної революції, до історії українських земель у складі імперій, подій національно-демократичної революції 1917–1920 рр., міжвоєнного періоду, Другої світової війни, повоєнного розвитку, здобуття та утвердження незалежності, а також становлення відносин України з ЄС.

Вивчення культурної складової спрямоване на з'ясування витоків і передумов української культури, особливостей культурного розвитку в добу Київської Русі, у часи українського бароко та національного відродження, у ХІХ – на початку ХХ ст., у ХХ – на початку ХХІ ст., а також на осмислення духовної культури як форми самореалізації людини в українському історичному та сучасному контексті.

Мета курсу полягає у формуванні в здобувачів системного уявлення про історичний розвиток українського суспільства та становлення його культури від найдавніших часів до сучасності, розуміння ключових етапів політичних, соціально-економічних і культурних трансформацій, усвідомлення ролі України у світовій історії та культурному просторі, а також вихованні національної свідомості, патріотизму та поваги до історичної спадщини й духовних цінностей українського народу.

Завдання навчальної дисципліни полягають у формуванні здатності реалізовувати свої права і обов'язки як члена суспільства, усвідомлювати цінності громадянського суспільства в Україні через вивчення історії України від давньої доби до сучасності, включно з Київською Руссю, Галицько-Волинським князівством, періодом литовсько-польського панування, добою козацтва та Української національної революції, історією українських земель у складі Російської та Австрійської імперій, подіями національно-демократичної революції 1917–1920 рр., міжвоєнним періодом, Другою світовою війною, повоєнним розвитком та становленням незалежної України й її відносин з ЄС.

Дисципліна сприяє збереженню та примноженню моральних, культурних і наукових цінностей через вивчення витоків і передумов української культури, культури Київської Русі, українського бароко, національного відродження, розвитку культури в ХІХ–ХХІ ст., духовної культури як способу самореалізації людини, а також розвитку навичок аналізу історичних джерел, картографічних матеріалів, культурних артефактів і критичного оцінювання історичних та культурних процесів.

Дисципліна «Історія та культура України» не має формальних пререквізитів, оскільки спрямована на формування фундаментальних знань про історичний розвиток та культурну спадщину України, спираючись на загальноосвітню підготовку здобувачів, отриману в процесі шкільного навчання.

Постреквізитами для дисципліни «Історія та культура України» є курси

Правознавство, Історія менеджменту та Основи академічного письма. Це обґрунтовано тим, що знання історії та культури України створює контекстуальну основу для подальшого вивчення правових аспектів суспільного життя у курсі Правознавство, дозволяє корелювати історичні процеси з розвитком управлінських практик у Історії менеджменту, а навички академічного письма є необхідними для аналізу джерел, формулювання аргументованих висновків та підготовки наукових та аналітичних матеріалів у подальших дисциплінах.

Навчальна дисципліна забезпечує формування студентами загальних і спеціальних компетентностей та набуття результатів навчання, визначених освітньо-професійною програмою «Менеджмент» а саме:

Програмні компетентності

Загальні компетентності	ЗК2. Здатність зберігати та примножувати моральні, культурні, наукові цінності та примножувати досягнення суспільства на основі розуміння історії та закономірностей розвитку предметної області, її місця у загальній системі знань про природу і суспільство та у розвитку суспільства, техніки і технологій, використовувати різні види та форми рухової активності для активного відпочинку та ведення здорового способу життя. ЗК 4. Вміння визначати функціональні області організації та зв'язки між ними. ЗК 15. Здатність діяти на основі етичних міркувань (мотивів).
Результати навчання	РН13. Спілкуватись в усній та письмовій формі державною та іноземною мовами.

Зміст навчальної дисципліни

	Назва теми	К-сть годин, з них:			
		Лекції	Практичні заняття	Самостійна робота	Методи навчання/ методи оцінювання
1 семестр					Методи навчання: словесні (навчальна лекція; бесіда; навчальна дискусія; розповідь); індуктивний метод; дедуктивний метод; аналітичний; синтетичний; порівняльно-історичний; хронологічний; системно-структурний; пояснювально-ілюстративний;
Змістовний модуль 1. Основні етапи історичного розвитку України					
Тема 1.	Вступ до дисципліни. Давня доба історії України.	2	2	6	
Тема 2.	Київська Русь (кін. IX – поч. XIII ст.). Галицько-Волинське князівство. Українські землі під владою Литви і Польщі (XIV – перша половина XVII ст.).	2	2	6	
Тема 3.	Українське козацтво. Українська національна революція середини XVII ст. Українська гетьманська	2	2	6	

	держава, Пра-вобережна Україна, Запорозька Січ в кінці XVII – у XVIII ст.				репродуктивний; інтерактивні методи (дискусії, дебати, мозковий штурм; діалог, синтез думок; відпрацювання навичок аналізу джерел; опрацювання дискусійних питань); кейс-метод.
Тема 4.	Українські землі у складі Російської та Австрійської імперій наприкінці XVIII – у першій половині XIX ст. Україна в другій пол. XIX ст.	2	2	4	Методи оцінювання: усний контроль (усне опитування, оцінювання участі у дискусіях, аналіз усних виступів та презентацій);
Тема 5.	Україна на початку XX ст. Національно-демократична революція 1917-1920 рр. Україна у 20-30-ті рр. XX ст.	2	2	4	письмовий контроль (контрольні роботи, самостійні роботи, реферати, есе, письмові кейс-завдання з історичних тем);
Тема 6.	Україна в Другій світовій війні (1939-1945 рр.) та післявоєнний період (1945-1954 рр.).	2	2	4	тестовий контроль (тести закритої форми: тест-альтернатива, тест-відповідність, тести відкритої форми);
Тема 7.	Україна у 1954-1991 рр. Основні віхи історичного розвитку 1991-2021 рр. Історія становлення відносин Україна – ЄС.	2	2	6	метод самоконтролю та самооцінки; виконаних проектних і творчих завдань.
Змістовний модуль 2. Історія української культури					
Тема 8.	Витоки та передумови формування української культури	2	2	6	
Тема 9.	Культура Київської Русі. Українська культура в другій половині XIV – першій половині XVII ст.	2	2	6	
Тема 10.	Українське бароко (середина XVII – кінець XVIII ст.). Національне відродження в Україні (кінець XVIII – XIX ст.)	2	2	4	
Тема 11.	Розвиток української культури в другій половині XIX – на початку XX ст.	2	2	4	
Тема 12.	Українська культура XX – початку XXI ст.	2	2	6	
Тема 13.	Духовна культура як спосіб самореалізації людини (на прикладі України)	2	2	6	
Модульна контрольна робота					
Всього:		26	26	68	
Форма контролю: екзамен					

Зміст самостійної роботи здобувача освіти з навчальної дисципліни «Історія та культура України» передбачає підготовку до аудиторних занять через опанування матеріалів лекцій, вивчення базової та додаткової літератури, періодичних видань і Інтернет-джерел, виконання практичних завдань протягом семестру, таких як написання рефератів, підготовка доповідей і презентацій за

тематикою практичних занять, розв'язання кейсів, складання схем і таблиць, самостійне опрацювання тестових завдань, виконання індивідуальних завдань, підготовку до всіх видів контролю, зокрема модульних контрольних робіт, а також участь у інших видах навчальної діяльності, що передбачені навчальним процесом Академії, Інституту та кафедри.

Технічне обладнання та/або програмне забезпечення. В освітньому процесі використовуються навчальні аудиторії, бібліотека, мультимедійний проектор та комп'ютер для проведення лекційних та семінарських занять з елементами презентації. Вивчення окремих тем і виконання практичних завдань потребує доступу до інформації зі всесвітньої мережі Інтернет, який забезпечується безкоштовною мережею Wi-Fi.

Форми методи контролю.

Контроль успішності здобувачів освіти поділяється на поточний і підсумковий (семестровий).

Поточний контроль здійснюють під час проведення практичних і семінарських занять, метою якого є систематична перевірка розуміння та засвоєння теоретичного навчального матеріалу, уміння використовувати теоретичні знання під час виконання практичних завдань тощо. Можливості поточного контролю є надзвичайно широкими: мотивація навчання, стимулювання навчально-пізнавальної діяльності, диференційований підхід до навчання, індивідуалізація навчання тощо.

Форми участі студентів у навчальному процесі, які підлягають поточному контролю:

- виступ з основного питання;
- усна доповідь;
- доповнення, запитання до того, хто відповідає;
- систематичність роботи на семінарських заняттях, активність під час обговорення питань;
- участь у дискусіях, інтерактивних формах організації заняття;
- аналіз законодавства та монографічної літератури;
- письмові завдання (тестові, контрольні, творчі роботи, реферати тощо);
- підготовка тез, конспектів навчальних або наукових текстів;
- самостійне опрацювання тем;

Контроль успішності здобувачів освіти поділяється на поточний і підсумковий.

Методи поточного контролю: усний контроль (опитування, бесіда, доповідь, повідомлення тощо); письмовий контроль (контрольна робота, реферат, виклад матеріалу на задану тему в письмовій формі тощо); комбінований контроль; презентація самостійної роботи; спостереження як метод контролю; тестовий контроль; проблемні ситуації.

Система оцінювання та вимоги.

Таблиця розподілу балів, які отримують здобувачі вищої освіти*
1-й семестр

	Поточний контроль знань	Модульн а контрол ь-на	Екземе н	Загальн а кількіст ь балів

														робота					
Теми	Те м а 1	Те м а 2	Те м а 3	Те м а 4	Те м а 5	Те м а 6	Те м а 7	Те м а 8	Те м а 9	Т е м а 1 0	Те м а 1 1	Т е м а 1 2	Т е м а 1 3	10	20	100			
Робота на семінарському занятті	2	2	3	3	2	2	3	2	2	3	2	3	2						
Самостійна робота	3	3	3	3	3	3	3	3	3	3	3	3	3						

*Таблиця містить інформацію про максимальні бали за кожен вид навчальної роботи здобувача вищої освіти.

Під час оцінювання засвоєння кожної теми за поточну навчальну діяльність здобувачу освіти виставляють оцінки з урахуванням затверджених критеріїв оцінювання для відповідної дисципліни.

Критерії оцінювання результатів навчання здобувачів освіти та розподіл балів, які вони отримують, регламентуються Положенням про оцінювання навчальних досягнень здобувачів вищої освіти у ПрАТ «ВНЗ «МАУП».

При оцінюванні модульної контрольної роботи враховується обсяг і правильність виконаних завдань:

- оцінка «відмінно» ставиться за правильне виконання всіх завдань (або більше 90% усіх завдань) (18-20 балів);
- оцінка «добре» ставиться за виконання 80% усіх завдань (16-17 балів);
- оцінка «добре» ставиться за виконання 70% усіх завдань (14-15 балів);
- оцінка «задовільно» ставиться, якщо правильно виконано 60% запропонованих завдань (12-13 балів);
- оцінка «задовільно» ставиться, якщо правильно виконано більше 50% запропонованих завдань (10-11 балів);
- оцінка «незадовільно» ставиться, якщо завдань виконано менше від 50 % (менше 10 балів).

Неявка на модульну контрольну роботу – 0 балів.

Модульний контроль проводиться на останньому занятті модуля у письмовій формі, у вигляді тестування.

Підсумковий семестровий контроль з навчальної дисципліни «Історія та культура України» є обов'язковою формою оцінювання результатів навчання здобувача вищої освіти. Він проводиться в терміни, встановлені графіком навчального процесу, та в обсязі навчального матеріалу, визначеного програмою навчальної дисципліни.

Підсумковий контроль проводиться у формі екзамену (письмово). Студента допускають до семестрового контролю за умови виконання ним усіх видів робіт.

Семестровий контроль у формі екзамену наявність двох складових:

- стартової – призначена для оцінювання заходів поточного контролю впродовж семестру;
- екзаменаційної – призначена для оцінювання окремих запитань (завдань) на екзамені.

Розмір стартової складової дорівнює 60 балів, екзаменаційної складової – 40 балів.

Мінімальна сума, за якою екзамен вважається складеним – 25 балів.

Стартові бали формуються як сума рейтингових балів, отриманих здобувачем за результатами заходів поточного контролю та заохочувальних (якщо передбачені) балів.

Після оцінювання відповідей здобувача на екзамені (виконання екзаменаційної роботи) викладач підсумовує стартові бали та бали за екзамен, зводить до рейтингової оцінки та переводить до оцінок за академічною шкалою.

Оцінювання додаткових (індивідуальних) видів навчальної діяльності. До додаткових (індивідуальних) видів навчальної діяльності відносять участь здобувачів у роботі наукових конференцій, наукових гуртків здобувачів і проблемних груп, підготовці публікацій, участь у Всеукраїнських олімпіадах і конкурсах та Міжнародних конкурсах тощо понад обсяги завдань, які встановлені відповідною робочою програмою навчальної дисципліни.

За рішенням кафедри здобувачам освіти, які брали участь у науково-дослідній роботі та виконували певні види додаткових (індивідуальних) видів навчальної діяльності, можуть присуджуватися заохочувальні (бонусні) бали за визначену освітню компоненту.

Також, заохочувальні бали можуть нараховуватися, якщо здобувач освіти, наприклад, виконав і захистив певні види робіт, відвідував всі лекції, семінарські й практичні заняття, має власний рукописний конспект лекцій та опрацьований додатковий навчальний матеріал, немає пропусків занять без поважних причин, відвідував додаткові консультації за участі лектора тощо.

Сума заохочувальних балів враховується при виставленні підсумкових балів в заліково-екзаменаційну відомість і може бути автоматично зарахована при виставленні підсумкової семестрової оцінки з відповідної освітньої компоненти.

Заохочувальні бали не є нормативними і не входять до таблиці розподілу балів, які отримують здобувачі вищої освіти та основної шкали системи оцінювання.

Один захід може бути підставою для виставлення заохочувальних балів лише за однією найбільш релевантною освітньою компонентою.

Підсумкова кількість балів, набрана здобувачами освіти за виконання завдань з самостійної роботи, є однією з складових поточної успішності з навчальної дисципліни. Самостійна робота з кожної теми за робочою програмою навчальної дисципліни оцінюється в діапазоні від 0 до 3 балів з використанням стандартизованих узагальнених критеріїв оцінювання знань.

Для оцінювання результатів навчання здобувача вищої освіти впродовж семестру застосовується 100-бальна, національна та шкала ЄКТС оцінювання.

Шкала підсумкового оцінювання: національна та ECTS

Сума балів за всі види навчальної діяльності	Оцінка ECTS	Оцінка за національною шкалою	
		для екзамену, курсового проекту (роботи), практики	для заліку

90 – 100	A	відмінно	Зараховано
82-89	B	добре	
75-81	C		
68-74	D	задовільно	
60-67	E		
35-59	FX	незадовільно з можливістю повторного складання	не зараховано з можливістю повторного складання
0-34	F	незадовільно з обов'язковим повторним вивченням дисципліни	не зараховано з обов'язковим повторним вивченням дисципліни

Політика курсу.

Для успішного засвоєння курсу «Історія та культура України» здобувач освіти має:

- регулярно відвідувати лекційні та практичні заняття;
- систематично, системно й активно працювати на лекційних і практичних заняттях;
- відпрацьовувати пропущені заняття або незадовільні оцінки, отримані на заняттях;
- виконувати у повному обсязі завдання, які вимагає підготувати викладач, належна їх якість;
- виконувати контрольні та інші самостійні роботи;
- дотримуватися норм академічної поведінки та етики.

Курс «Історія та культура України» передбачає засвоєння та дотримання принципів етики та академічної доброчесності, зокрема орієнтації на запобігання плагіату у будь-яких його проявах: всі роботи, доповіді, есе, реферати та презентації мають бути оригінальними та авторськими, не переобтяженими цитатами, що мають супроводжуватися посиланнями на першоджерела. Порушеннями академічної доброчесності вважаються: академічний плагіат, самоплагіат, фабрикація, фальсифікація, списування, обман, хабарництво, необ'єктивне оцінювання.

Оцінювання здобувача освіти орієнтовано на отримання балів за активність на семінарських заняттях, виконання завдань для самостійної роботи, а також виконання завдань, які здатні розвинути практичні уміння та навички за які можуть бути, за рішенням викладача, нараховані додаткові (бонусні) бали (участь у круглих столах, наукових конференціях, олімпіадах та наукових конкурсах серед студентів).

Рекомендовані джерела інформації.

Основна література:

1. Бакалець О.А. Історія України з найдавніших часів до початку XXI століття : навч. посіб. Львів : «Магнолія 2006», 2017. 580 с.
2. Бойко О.Д. Історія України : навч. посіб. Київ: Академвидав, 2021. 640 с.
3. Боева С.Ю., Бузань В.Ю., Кізлова А.А. та ін. Україна в контексті історичного

розвитку Європи: підручник КПІ ім. Ігоря Сікорського / за ред. С. О. Костилюєвої. Київ: Арт Економі, 2021. 306 с.

4. Букач В. М. Історія української культури. Посібник. Одеса: ПНПУ, 2021. 120 с.
5. Історія та культура України: навчальний посібник / упоряд. Бідзілі П.О., Дідик С.С., Касаткіна К.А. Запоріжжя: ЗДМУ, 2020. 156 с.
6. Танцюра В.І., Куліш С. М., Пересада О. О. Історія України : навчальний посібник. Харків : ХНУ імені В. Н. Каразіна, 2020. 536 с.

Додаткова література:

1. Андреев В.М. Антична доба в історії України в контексті «теорії епох» В. Петрова. Наукові праці. Історія. 2012. Т. 207. №. 195.
2. Веселовська Г.І. Український театральний авангард. К.: Фенікс, 2010. 368 с.
3. Гольд Г., Дорошева А.О. Антифашистський рух на землях Південної Бессарабії у 1941-1944 рр. та крах Румунії. «Гілея (науковий вісник)» : збірник наукових праць. К.: «Видавництво «Гілея»», 2018. Вип. 139 (12). Ч.1. Історичні науки. С. 178-183.
4. Дворнік Ф. Слов'яни в Європейській історії та цивілізації. К.: Дух і Літера, 2000. 528 с.
5. Демиденко О. Інтелектуальна міграція українців на рубежі ХХ-ХХІ століть: масштаби та основні характеристики явища. Історико-політичні проблеми сучасного світу. 2019. №. 39. С. 174-181.
6. Довган Ю.Л. Дипломатичні зв'язки представників УНР та ЗУНР з державами-переможницями на останньому етапі національно-визвольних змагань (серпень 1919 р. – листопад 1920 р.): історіографія проблеми. Гілея: науковий вісник. 2014. №. 90. С. 122-127.
7. Дорошева А.О. Миротворчі зусилля та спроби урегулювання військової агресії росії проти України: історичний огляд. Дорошева А.О., Девтеров І.В., Поперечна Г.А. Актуальні питання у сучасній науці. 2023. № 11 (17). С. 1123-1136.
8. Дорошева А.О. «Усна історія» у дослідженні повоєнного життя населення Півдня України. ІІІ Дунайські наукові читання: Голод 1946-1947 рр.: історичні, філософсько-психологічні та педагогічні аспекти: Матеріали міжнародної науково-практичної конференції, присвяченої (18-19 травня, 2017 р.). Ізмаїл, РВВ ІДГУ; «Смил», 2017. С. 86-89.
9. Іванова Л. Г. Україна між Сходом і Заходом – до проблеми становлення національної ідеї в українській суспільно-політичній думці в контексті східноєвропейського розвитку (І половина ХІХ ст.). К.: НПУ ім. М. Драгоманова, 2007. 136 с.
11. Карл Шльогель. Український виклик. Відкриття європейської країни. Київ : Дух і літера, 2016. URL: <https://web.archive.org/web/20180630192948/http://duh-i-litera.com/ukrajinskyj-vyklyk-vidkryttya-jevropejskoji-krajiny/>
12. Колесник О.В. Друкарські установи в культурному житті Херсонської губернії у другій половині ХІХ ст. Молодий вчений. 2015. №. 8 (1). С. 37-40.
13. Красніцька Г.М. Геноцид української культури в другій половині ХІХ ст. Гілея: науковий вісник. 2015. №. 96. С. 30-33.
14. Курганова О. Барокова поезія на сторінках українських стародруків як об'єкт науково-бібліографічного обліку. Наукові праці Національної бібліотеки України імені В. Вернадського. 2016. №. 44. С. 316-328.
15. Кучеров Г.Г., Коцюк В.Д. Форуми Просвіт Правобережної України як рушій їхньої культурно-освітньої діяльності (1917-1922 рр.). Вісник Кам'янець-

Подільського національного університету ім. Івана Огієнка. Історичні науки. 2013. № 6. С. 331-339.

16. Литвин В. Інституційно-процесуальні та політично-поведінкові варіанти розвитку та реформування напівпрезидентської системи правління в Україні. Наукові записки Інституту політичних і етнонаціональних досліджень ім. І.Ф. Кураса НАН України. 2018. № 2 (94). С. 201-221.

17. Лісова К.С. Втілення ідеї парламентаризму в період Української революції (1917–1921 рр.). Часопис Київського університету права. 2015. № 2. С. 20-25.

18. Лаурен Анна-Лена, Луденіус Петер. Україна на межі. Львів : ЛА «Піраміда». 2016. 128 с.

19. Пак Н.Т., Костишин Е.І. Фінансова система України часів козацької держави (1648-1657). Економічний вісник університету. 2016. № 28 (1). С. 133-140.

20. Пальм Н.Д., Гетало Т.Є. Історія української культури : навч. посібник. Харків: Вид-во ХНЕУ, 2013. 296 с.

21. Патриляк І.К. Між двома проваллями: Україна в роки Другої світової війни. Проблеми всесвітньої історії. 2016. № 1. С. 169-182.

22. Снайдер Т. Чорна земля. Голокост як історія і застереження. The Holocaust as history and warning. Пер. з англ. П. Білак, О. Камишнікова, Т. Родіонова / наук. ред. В. Склокін. Київ : Медуза, 2017. 394 с.

23. Снайдер Т. Перетворення націй. Польща, Україна, Литва, Білорусь. 1569-1999. The Reconstruction of Nations. Poland, Ukraine, Lithuania, Belarus, 1569-1999. Пер. з англ. А. Котенко, О. Надтока. Київ : Дух і літера, 2012. 624 с.

24. Сокирко О.Г. Артилерія козацької держави: створення, розвиток, внутрішня організація (1648–1781 рр.). Український історичний журнал. 2012. № 4. С. 35-51.

25. Сопко О.І. Рукописна спадщина Закарпаття як історико-культурне явище XIV – XIX століть. Науковий вісник Закарпатського художнього інституту. 2013. № 3. С. 130-149.

26. Хіроакі Куромія. Зрозуміти Донбас. Київ : Дух і літера, 2015. 142 с.

27. Шишкін І.Г. Західна Україна у стратегічних планах Армії Крайової в роки Другої світової війни. Гілея: науковий вісник. 2018. № 130. С. 57-60.

28. Щербак В.О. Українське козацтво : формування соціального стану. Друга половина XV – середина XVII ст. К.: Видавничий дім «КМ Academia», 2000. 300 с.

29. Ярослав Кіт, Карл Шльогель. Український виклик. Відкриття європейської країни. К.: Дух і літера, 2016. 356 с.

Інформаційні ресурси:

1. Бібліотека української поезії – <http://poetry.uazone.net/>
2. Бібліотека «Культура України» – <http://elib.nplu.org/>
3. Інститут проблем сучасного мистецтва Національної академії мистецтв України – <http://mari.kiev.ua/>
4. Українська історична бібліотека – <http://ukrhistory.narod.ru/>
5. Електронна бібліотека дивізії «Галичина» – <http://combatant.onestop.net/>
6. Український центр вивчення Голокосту – <http://holocaust.kiev.ua/>
7. Сайт інституту суспільних досліджень – <http://www.ukrterra.com.ua/>
8. Енциклопедія українського козацтва – <http://zsu.zp.ua/euk/>